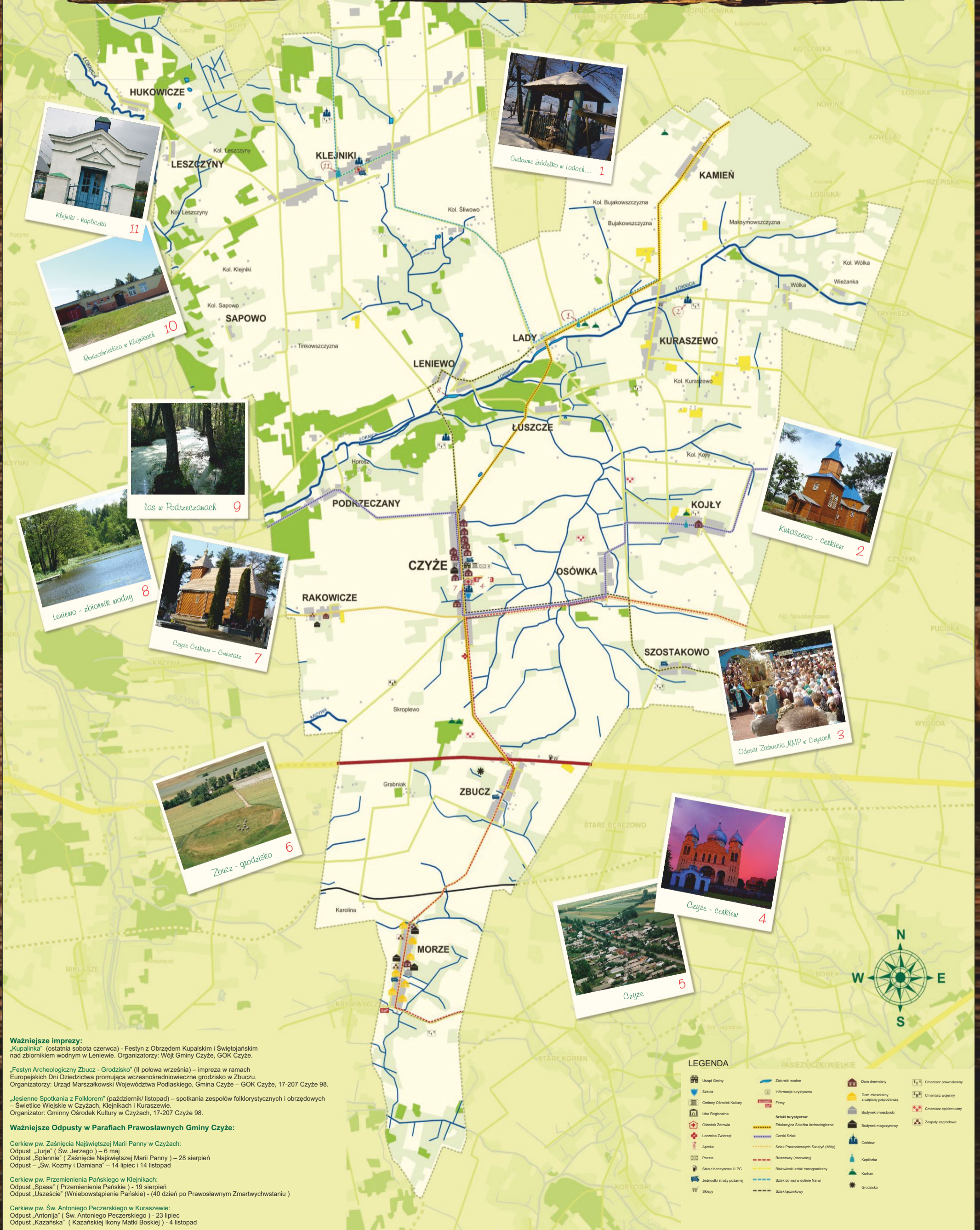

ROWEREM I PIESZO PO GMINIE CZYZE

Cudowne źródełko w Ładach... 1

Klejniki - kapliczka 11

Dziwioszówka w Klejnikach 10

las w Podrzeczach 9

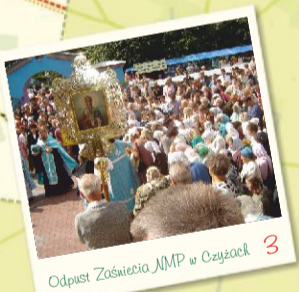
Leniewo - zbiornik wodny 8

Czyże Cerkiew - Cmentarz 7

Kuraszewo - Cerkiew 2

Odpust Zaśnięcia NMP w Czyżach 3

Zbucz - grodzisko 6

Czyże - Cerkiew 4

Czyże 5

Ważniejsze imprezy:

"Kupalinka" (ostatnia sobota czerwca) - Festyn z Obrzędem Kupalskim i Świętojańskim nad zbiornikiem wodnym w Leniewie. Organizatorzy: Wójt Gminy Czyże, GOK Czyże.

"Festyn Archeologiczny Zbucz - Grodzisko" (II połowa września) - impreza w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa promująca wczesnośredniowieczne grodzisko w Zbuczu. Organizatorzy: Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Gmina Czyże - GOK Czyże, 17-207 Czyże 98.

"Jesiennie Spokania z Folklorem" (październik/ listopad) - spotkania zespołów folklorystycznych i obrzędowych - Świetlice Wiejskie w Czyżach, Klejnikach i Kuraszewie. Organizator: Gminny Ośrodek Kultury w Czyżach, 17-207 Czyże 98.

Ważniejsze Odpusty w Parafiach Prawosławnych Gminy Czyże:

Cerkiew pw. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Czyżach:
Odpust „Jurje” (Św. Jerzego) - 6 maj
Odpust „Spłennie” (Zaśnięcie Najświętszej Marii Panny) - 28 sierpień
Odpust - „Św. Kozmy i Damiana” - 14 lipiec i 14 listopad

Cerkiew pw. Przemienienia Pańskiego w Klejnikach:
Odpust „Spasa” (Przemienienie Pańskie) - 19 sierpień
Odpust „Uszeście” (Wniebowstąpienie Pańskie) - (40 dzień po Prawosławnym Zmartwychwstaniu)

Cerkiew pw. Św. Antoniego Peczerskiego w Kuraszewie:
Odpust „Antonija” (Św. Antoniego Peczerskiego) - 23 lipiec
Odpust „Kazańska” (Kazańskiej Ikony Matki Boskiej) - 4 listopad

LEGENDA

Uzdź Gminy	Zbiorniki wodne	Dom drewniany	Cmentarz prawosławny
Szkoła	Informacja turystyczna	Dom mieszkalny z częścią gospodarczą	Cmentarz wojenny
Gminny Ośrodek Kultury	Filia	Budynek inwentarski	Cmentarz episkopalny
Izba Regionalna	Siatki turystyczne:	Budynek magazynowy	Zespoły zaprowodzone
Ośrodek Zdrowia	Edukacyjna Siatka Archeologiczna	Cerkiew	
Lecznica Zwiast	Carski Sotak	Kapliczka	
Apteka	Siatka Prawosławnych Świętych (żółta)	Kurhan	
Poczta	Rowerozowy (czarny)	Grodzisko	
Stacja benzynowa LPG	Białobielski sotak transgraniczny		
Jednostka straży pożarnej	Siatka do wsi w dolinie Narwi		
Sklepy	Siatka łącznikowy		

ROWEREM I PIESZO PO GMINIE CZYZE

Na terenie Gminy Czyże istnieją bardzo dobre warunki do turystyki rowerowej. Przez gminę przebiega około 106 km dróg asfaltowych oraz dróg utwardzonych o dobrej nawierzchni. Poza drogą wojewódzką Bielsk Podlaski – Zbucz - Hajnówka na pozostałych drogach asfaltowych jest niskie natężenie ruchu samochodowego. Można także korzystać z malowniczych dróg polnych.

Atutami gminy Czyże są: nieskażone środowisko naturalne, sprzyjający klimat dla rozwoju przedsiębiorczości, dobry stan infrastruktury drogowej zapewniający połączenie z Białymstokiem i Warszawą, dobry dojazd do oddalonej o 17 km Puszczy Białowieskiej, pełny stopień zwodociągowania, kompleksowa telefonizacja i rozbudowywana sieć światłowodowa umożliwiająca dostęp do internetu szerokopasmowego oraz kanalizacja sanitarna w oparciu o własną oczyszczalnię ścieków. W gminie istnieją też sprzyjające warunki do rozwoju gospodarstw ekologicznych i małej bazy wypoczynkowej. Dla gości oferujemy tak bardzo poszukiwane w dzisiejszych czasach urokliwe wyciszenie oraz jacy spójność. Gmina jest obszarem specyficznym pod wieloma względami, a jej narodowo-religijna odrębność pozwoliła wytworzyć swoistą atmosferę pogranicza, swoje własne style i tradycje, swoją własną niepowtarzalną atmosferę aktywnej „małej ojczyzny”. Dowodem uznania dla aktywności mieszkańców Gminy były wizyty Prezydentów RP: w 1997 r. - Aleksandra Kwaśniewskiego wspólnie z Premierem Włodzimierzem Cimoszowiczem, a w 2011 r. - Bronisława Komorowskiego. Odrębność kulturowa Gminy Czyże jest zauważalna zarówno w sferze kultury duchowej, jak i materialnej. Przeważająca część ludności jest wyznania prawosławnego, co stwarza unikalny nastrój duchowy tej ziemi, bardzo różny od znanego w innych częściach kraju. Na terenie gminy znajdują się też liczne zabytki: cerkwie w Klejnikach, Kuraszewie i Czyżach, kaplice prawosławne w Ladach, Klejnikach i Kojłach. Obiekty te są własnością wspólnoty religijnej i to ona dba o ich wygląd i stan techniczny. Są to obiekty dobrze utrzymane i pielęgnowane. Zabytkowy jest również układ przestrzenny wsi Czyże, a samo rozplanowanie miejscowości gminnej jest dobrze zachowanym przykładem wsi osadnictwa wojskowego z okresu tzw. „pomiaru włóczęj” z I połowy XVI w. Badaniem archeologicznymi objęto około 82% powierzchni Gminy Czyże. W sumie zinventaryzowano i zlokalizowano 121 stanowisk archeologicznych. Są to ślady osad, kurhany w Kuraszewie, Zbuczu, Ladach Kojłach i Kamieniu, grodzisko schronieniowe (IX-XI w.) w Zbuczu oraz cmentarzyska potwierdzające, że na tym terenie cały czas istniało osadnictwo. Pochodzą one z okresu od epoki kamienia do czasów nowożytnych. Na terenie gminy znajdują się również obiekty o wartościach historyczno – kulturowych pochodzące z XIX i XX w. W krajobraz kulturowy wpisane jest również urokliwe budownictwo drewniane o znaczeniu historycznym i niepowtarzalnych walorach estetycznych.

SZLAKI TURYSTYCZNE

Archeologiczna Ścieżka Edukacyjna

Archeologiczna ścieżka edukacyjna prowadzi przez najważniejsze stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie Gminy Czyże. Rozpoczyna się ona od budynku Centrum Administracyjnego Gminy w Czyżach, gdzie można zobaczyć wystawę pt. „Zabytki archeologiczne Gminy Czyże”. Dalej ścieżka prowadzi do znajdującego się w lesie, pomiędzy wsiami Lady i Łuszcz, cmentarzyska z II w. n.e., a także do cmentarzysk niedaleko Kuraszewa oraz w uroczysku „Zamczysko”. W miejscowościach Kamień i Kojły można też obejrzeć kurhany oraz w Zbuczu cmentarzyska: kurhanowe i w obstawach kamiennych. Trasa kończy się w miejscowości Zbucz przy dawnym grodzisku schronieniowym.

Szlak Prawosławnych Świątyń

(*Żółty*), 164 km, długość szlaku w powiecie hajnowskim 56 km)

Trasa przebiegu szlaku: Białystok - Zabłudów - Ploski - Rajsk - Bielsk Podlaski - Parcewo - Orla - Szczyty - **Czyże - Osówka** - Narew - Topolany - Michałowo.

Szlak ten promuje kulturę prawosławia na Północnym Podlasiu – zabytkowe, w znacznej części drewniane cerkwie i inne obiekty kultury: kapliczki, krzyże wotywnie itp. W swym przebiegu prezentuje m. in. różnorodne w stylu i wieku świątynie województwa podlaskiego, zahaczając o dwie wsie w Gminie Czyże.

Carski Szlak ("Carski Hostinec") – szlak liczy ok. 35km

Trasa przebiegu szlaku: Bielsk Podlaski - Widowo - Użyki - Łoknica - Szczyty - **Podrzeczany - Czyże - (Leniewo - Lady - Zbucz) - Cmentarzysko Hrabniak - Grodzisko "Okopy" - Kojły** - Nowe Berezowo - Czyżyki - Hajnówka.

Warto również zboczyć z głównej trasy aby zobaczyć pobliskie ciekawe wsie takie jak Szczyty, Lady, Cmentarzysko Hrabniak (znajduje się ono w połowie drogi między Czyżami a Zbuczem), Grodzisko Okopy (dobrze widoczne z szosy Bielsk Podlaski-Hajnówka). Carski Hostinec - dawniej była to droga, prowadząca przez Bielsk do Białowieży, którą podróżowali rosyjscy carowie, książęta i arystokraci. Choć hostinec istniał tu wcześniej, w XIX wieku został on ulepszony i nabrał znaczenia wręcz strategicznego. Trakt przestał pełnić swą ważną rolę po zbudowaniu linii torowej Bielsk - Białowieża. Przestano go używać ostatecznie po zbudowaniu drogi Bielsk - Białowieża - Prużany w 1908 roku. O kształcie szlaku zdecydował fakt, iż nie wszystkie fragmenty dawnego Carskiego Hostincia zachowały się do dziś. Część z nich jest zupełnie nie do przejścia, natomiast na innych rozciągają się pola.

Czerwony szlak rowerowy

Trasa szlaku: Hajnówka – **Osówka - Czyże – Zbucz – Morze** - Dubicze Cerkiewne - Kleszczel - Czeremcha - Piaski - 85 km (tu łączy się z dwoma innymi szlakami rowerowymi). Trasa szlaku prowadzi zarówno przez puszczańskie dzikie ostępy, jak i obszary otwarte, o pełnym uroku, wiejskim krajobrazie, z dobrze zachowaną architekturą drewnianą. Na szczególną uwagę zasługuje miejscowość Czyże o zabytkowym układzie urbanistycznym, tzw. ulicówka. Jest to pozostałość po pomiarze włóczęj przeprowadzonym przez Królową Bonę. Przebieg szlaków jest tak pomyślany, aby dawał możliwość pokonania na rowerze od kilku do kilkadziesiąt kilometrów w ciągu jednego dnia - od jednej większej miejscowości do drugiej lub w formie pętli z początkiem i końcem w miejscowości węzłowej.

Białowiecki Szlak Transgraniczny (*Żółty*)

Trasa szlaku: Narew – Tyniewicz Duże – **Kamień – Kuraszewo** – Nowy Kornin – Nowe Berezowo – Hajnówka – Budy – Teremiski – Stara Białowieża – Białowieża – Grudki – granica państwowa między Polską a Białorusią, dalej trasa szlaku prowadzi przez Białoruś i następujące miejscowości: Biały Lasek – Szereszewo – Prużany – Różany – Łyskowo – Nowy Dwór.

Szlak rowerowy wytyczony w Puszczy Białowieskiej i jej okolicach. Łączy ze sobą dwa kraje, Polskę i Białoruś, dzięki czemu turysta może zwiedzać atrakcje po obu stronach granicy. Jest to ok. 58 km po stronie polskiej i ok. 60 km po stronie białoruskiej. Szlak został wytyczony i oznakowany w 2007 i 2008 roku. Ukazuje piękno starych cerkwi, kapliczek i cmentarzy. Zachowany układ architektoniczny i urbanistyczny przyciąga i zachwyca swym unikalnym

pięknem. Główną atrakcją na trasie jest przede wszystkim wielka różnorodność walorów przyrodniczych i kulturowych. Trasa przeplata się wśród zabytków architektonicznych i pięknej puszczańskie przyrody.

Łącznikowy "Do wsi w dolinie Narwi" (niebieski, 23,5 km)

Trasa szlaku: Doratynka – **Klejniki – Lady – Kuraszewo**

Szlak stanowi pętlę przy Białowieckim Szlaku Transgranicznym, bowiem odchodzi od niego w miejscowości Doratynka a wraca we wsi Kuraszewo, zataczając łuk. Z Doratynki jedziemy przez wsie: Gorodczyno, Klejniki do miejscowości Lady. Tam za wsią można zobaczyć kapliczkę p. w. św. Braci Machabeuszów, a przy niej źródło z "cudowną wodą" i liczne krzyże wotywnie. Ze wsi Lady można jechać czarnym szlakiem łącznikowym do Nowego Berezowa. Szlakiem niebieskim dojechać można do Kuraszewa – wsi założonej w XVI w. z zabytkową, drewnianą cerkwią p. w. św. Antoniego Pieczerskiego z 1868 r. W pobliżu wsi, nad rzeką Łoknicą można zobaczyć ślady cmentarzyska archeologicznego z X-XII w. oraz kurhany z IV-V w. Od Kuraszewa wędrujemy Białowieckim Szlakiem Transgranicznym w kierunku Hajnówki.

Łącznikowy (czarny, 23,5 km)

Trasa szlaku: **Lady - Leniewo - Czyże - Szostakowo** - Nowe Berezowo

Szlak łączy dwa szlaki: niebieski i czerwony. Ze wsi Lady wędrujemy do Leniewa, gdzie na rzece Łoknica został utworzony niewielki zbiornik wodny. Niedaleko zbiornika znajduje się miejsce ogniskowo - wypoczynkowe. Czyże – to miejscowość gminna, której historia jest również związana z Puszcza Białowieską, choć obecnie jest od niej w znacznej odległości. Jest to dawna osada strzelców Puszczy Białowieskiej, zachował się tu zabytkowy, XV - wieczny układ urbanistyczny tzw. "szeregówka". Znajduje się tu nowoczesna cerkiew murowana p.w. Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy, a także zabytkowy cmentarz z kamiennymi nagrobkami i z kapliczką p.w. św. Kosmy i Damiana z 1812 r. Dalej wędrujemy przez wsie: Osówkę, Szostakowo do Nowego Berezowa. Z Nowego Berezowa możemy udać się szlakiem czerwonym lub żółtym w kierunku Hajnówki.

Podlaski Szlak Kulturowy „Drzewo i Sacrum”

Został stworzony z myślą o ukazaniu piękna drewnianej architektury oraz najciekawszych i najbardziej wartościowych turystycznie miejsc znajdujących się w powiatach bielskim i hajnowskim. Na terenie Gminy Czyże Podlaski Szlak Kulturowy „Drzewo i Sacrum” przebiega przez następujące miejscowości: Rakowice, Czyże, Zbucz, Morze, Leniewo, Kuraszewo. Szlak został stworzony w ramach projektu zrealizowanego przez Związek Młodzieży Białoruskiej przy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego.

Baza sportowa:

Kompleks Boisk Sportowych „Moje Boisko ORLIK 2012” przy Zespole Szkół w Czyżach.

Gospodarstwa agroturystyczne:

Gospodarstwo agroturystyczne „**Zagroda Podrzeczany**”. To wymarzone miejsce na odpoczynek, położone jest w malowniczej miejscowości Podrzeczany. Kontakt: Helena i Jerzy Onopiuk, Podrzeczany 1, 17-207 Czyże, tel: 85 6832849, 503534568, 798044622.

Gospodarstwo agroturystyczne „**Alina**” położone jest w miejscowości Kojły, w odległości 15 km od Puszczy Białowieskiej.

Kontakt: Mikołaj Wawrzeńnik, Kojły 51, 17-200 Hajnówka, tel: 602-249-529, 660-100-061

Sklepy:

Sklepy „GS”, 17-207 Czyże, tel. (85) 6813537, (85) 68 13523, Sklep HPSP „Remiza”, 17-207 Czyże 102, tel. (85) 6813538, Mikołaj Timoszuk, Klejniki 133, 17-207 Czyże, tel. (85) 6813132, Jerzy Bobik, Klejniki 68, 17-207 Czyże, tel. (85) 6813004, Sklep „GS” Kuraszewo, 17-207 Czyże, tel. (85) 6813511, Stacja Paliw „PRONAR”, Zbucz 2A, tel. 856813923

Wydawca: Gminny Ośrodek Kultury w Czyżach, 17-207 Czyże 98, www.ugczyze.pl, e-mail: gok.czyze@wp.pl, tel. 85 68 135 31

Urząd Gminy Czyże, 17-207 Czyże 98, tel. (85) 6813517, 6818990, (fax) (85) 6818991, www.ugczyze.pl, e-mail: ugczyze@ugczyze.pl

Zdjęcia: Monika Jakimiuk, Krzysztof Gawryluk, archiwum GOK w Czyżach.

Opracowanie graficzne i druk: Drukarnia VEKTOR w Bielsku Podlaskim.

Czyże 2013

Festyn Kupaliński w Leniewie

Festyn Archeologiczny w Zbuczu

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

